

A sátán és az ember

Újpest-Kertvárosi Szent István Plébánia
2012. február 16.

Témafelvezetés: Világunk a káoszban. Érzelem – értelem – lélek keveredése. A sátán a „hazugság atyja” (Jn 8,44) Kiigazodni nem könnyű rajta. „Körülöttünk nyíltan jár kel a gonosz” (Zsolt 11), mégsem vesszük észre.

Mit tehetünk ellene? Szokták mondani: a legnagyobb cselei egyike, hogy nem létezőnek akarja hitetni magát. Észrevesszük a létét, beletörődünk, hogy mindennapjainkban jelen van. Keressük az Istent. A cél az Istennel való kapcsolat, az ő célja a kapcsolat elszakítása.

Szentírás: A Biblia sokat beszél a sátánról és az ördögökről. Számtalan módon megjelenik. A Biblia főként a Sátán (ἄσας) nevet használja, melynek eredeti jelentése: *ellenség*, amit sokan *vádlónak* (κατηγοροζ) fordítanak (vö.: Zak 3,1 – József főpap; Jób 33,23; vö.: Jel 12,7), szemben a Szentlélekkel, aki a védő (Παράκλητος). De a sátán az igazság angyalának akarja magát feltüntetni (2 Tessz). Ő a *keresztbefekvő, szédobáló*, a διάβολος (vö.: a só megőrző szerepe). Nevezi még *Beliálnak =értéktelen, haszontalan, gonosz*, hé. (2Kor 6,15), *Belzebubnak =a legyek ura*, hé. (Mt 12,24-27), vagy akár *Azazelnek* (Lev 16,8.10.26). Ezekiel könyvében, mint az Isten udvarából levett kerub szerepel (28,12-19). A Lucifer név is elterjedt, ami fényhordozót jelent.

Az Ószövetség ritkán beszél magáról a sátánról, vagy a gonoszról önmagában, inkább arra törekszik, hogy megmentse Izraelt a dualizmus lehetőségétől. Talán ennek köszönhető, hogy olykor úgy jelenik meg, mint Jahve angyala (Jób 1-3). „A sátán nem hisz az érdektelen szeretetben (Jób 1,9)”¹ De a kísértő alakját már a Ter 3,1-ben megtestesítő titokzatos lény végig megfigyelhető a Biblia leírásaiban. A kígyó már itt olyan tudással és ravaszsággal rendelkezik, amely meghaladja az ember képességeit. Irigykedik az ember boldogságára és tesz ellene (vö.: Bölcs 2,24). Ő a csábító (Ter 3,13; Róm 7,11; Jel 12,9; 20,8kk), aki nem tart ki az igazságban (Jn 8,44). A kígyót a Bölcsesség könyve azonosítja be: ő az ördög (2,24).

Az Újszövetségben Jézus földi küldetése gyakran úgy jelenik meg, mint amelynek fő célja legyőzni a sátánt, aki a halálon uralkodik (Zsid 2,14), vagy egyszerűen, hogy a „sátán művét romba döntse” (1Jn 3,8). Az Atya uralma lép a sátán helyére (1Kor 15,24-28; Kol 1,13k; stb). Lukács evangéliumában tudatosan egybe kapcsolódik Jézus szenvedése a kísértéssel (4,13; 22,53). A sátán, mint ordító oroszlán „keresi kit nyeljen el” (1Pét 5,8).

Jób 1-2: Az ‘Isten fiai’ közé tartozik; alávetett; szembeszáll Istennel. Negatív, emberfeletti lény. (1Krón 21,1: Sátán, szemben: 2Sám 24,1: Isten).

Dogmatörténet:

- Ókor: minden rendellenesség okai a démonok.
 - Fizikai és lelki betegségek
 - „kínzó lelkek”. Az exorcisták pót-zsákmányt ajánlanak a démonnak (pl. disznó; vö. Mk 5: gerázai megszállott).

¹ *Biblikus Teológiai Szótár*

- Mágikus módszerek (vö. Josephus Flavius: Vespasianus császár démont űz a Salamon király által megnevezett füvek segítségével).
- Krisztus legyőzi a Gonoszt
 - Jézus ördögűzéseit az ellenfelei se tagadják (vö. Mk 3,22: Beelzebub-vád; Talmud: varázsló)
 - Mk 3,27: az erős ember zsákmányát elveszi a nála is Erősebb. Lk 10,18: „Láttam a Sátánt, mint villám, bukott le az égből”. Lk 11,20: „Ha én Isten ujjával űzöm ki a gonosz lelkeket, akkor elérkezett hozzátok Isten országa”.
 - Krisztus helyreállítja a világ megrontott rendjét.

De Iréneusz azt is hangsúlyozza, hogy Isten nem úgy tett, mint a sátán. A sátán igazságtalanul, gonosz módon győzte le az embert, az Isten pedig nem erőszakkal, hanem meggyőzéssel győzte le „az aposztáziát” (elpártoló). Az angyalok örökléte nem azonos Istenével: *aeuum*. Belső időtartam (Boëthius).

- A Sátánban nem „hiszünk”.
- A bűn: *privatio boni et essendi*, kapcsolatok szétesése (diavbolos) a Sátán csak analóg értelemben személy.
- A Sátán bűne titok, értelmetlen: *mysterium iniquitatis* (2 Tessz 2,6: „a gonoszság titka már munkálkodik, csak annak kell eltűnnie az útból, ami még késlelteti”).
- A megszállottság, az emberfeletti rossz tapasztalata.
- Óvatosan tulajdonítsanak valamit démoni befolyásnak (DH 2192; 2241-53).
- CIC 1172. Exorcizmus csak az ordinárius meghatalmazásával végezhető. Az ordinárius tudós és szent papot bízjon meg.
- A keresztény alapmagatartása nem a félelem (Róm 8,1), hanem a komoly küzdelem („Vágd le magadról” Mt 5,29-30).²

A katekizmus tanítása:

A KEK beszél Jézus megkísértéséről. Azt mondja, hogy ez az a pont, ahol összekapcsolódik Jézus és Ádám, valamint Izrael sorsa. Itt mutatkozik meg, hogy milyen a messiási küldetése (szemben a sátán akaratával és Izrael várakozásával); vö.: Zsid 4,15.

A Mi Atyánk elemzésénél találjuk a következő megfontolásokat: Párhuzamban van a kérés a főpapi imával (Jn 17,15). Itt nem elvont fogalom a gonosz, hanem konkrétan a sátán. Jézus keresztje és feltámadása az ítélet, ezért „kivettetik a világ fejedelme” (Jn 12,31; Jel 12,11; Jel 12,13; Jel 12,17). „Ebben az utolsó kérdésben az Egyház a világ minden nyomorúságát az Atya elé viszi.” A múltat, a jelent, a jövőt.

„Az Isten Fia azért jelent meg, hogy az ördög műveit lerombolja.” (1Jn 3,8)

Legfontosabb tételek az ördögről szóló egyházi tanításban:

1. Az ördög teremtmény:

- **„Quam laudabiliter”:** Nagy Szt. Leó levele Turribius astorgai püspöknek (447. júl. 21.)

A modalisták: „ő a káoszból és a sötétségből merült fel (...) minden rossznak ő a kezdete és megtestesülése.” – mondja Manikhaosz és Priscillianus is. Az

² Ez a rész egy az egyben Székely János püspök atya dogmatika jegyzetéből van.

Egyház válasza: „az összes (...) teremtménynek a szubsztanciája jó” (mivel a Teremtője is jó) „Ezért az ördög is jó lenne, ha annak, aminek teremtett, végig megmaradt volna. (...) Nem változott el ellentétes szubsztanciává, hanem elpártolt a legfőbb jótól...”

„Ami pedig bennük akárhogy is rossz lesz; és maga a rossz nem lesz szubsztanciává, hanem az a szubsztancia büntetése.”(DH 286)

- **I. Brágai Zsinat: III. János kiközösítései (561. máj.)**

Ismét elítéli a fentieket és kiközösíti azokat is, akik valamiféle teremtő munkát, vagy saját hatalmával előidézett rosszat (pl. villámok, szárazság) tulajdonítanak az ördögnek. (Egyébként utána a csillagképek befolyásában hívőket is kiközösíti.) (DH 457k)

- **IV. Lateráni Zsinat: (XII. egyetemes) (1215. nov. 11-30.)**

Az albiak és katharok ellen ismét megerősíti és kimondja még: „önmaguktól lettek rosszakká. (...) Az ember pedig az ördög sugallatára vétkezett.” (Egyébként ez a zsinat fogadja el a keresztes hadjáratok létrehozásáról szóló indítványt.) (DH 800)

2. Az angyalok bukása: (DH – D1aa)

- **Statua Ecclesiae Antiqua: Galliában (Narbonensis vidékén), talán Marseille-i Gennadius (V. század közepe/vége)**

A püspökjelöltek kiválasztásáról állapít meg tételeket, amelyeket meg kell vizsgálni, hogy nem-e vallja azokat az illető: „az ördög nem állapotszerűen, hanem döntése folytán lett rossz.” (Egyébként vizsgálandók között említi: „vajon nem rosszalja-e a hús fogyasztását”). (DH 325)

- **Valence-i Zsinat: Szent IV. Leó az eleve elrendelés ellen (855. jan. 8.)**

„És a rosszak nem azért vesznek el, mivel nem lehettek jók; hanem mert nem akartak jók lenni, és saját hibájukból végig megmaradtak” ebben. (DH 627 és vö.: DH 443)

3. Az apokatasztaszisz elvetése:

- **Konstantinápolyi Zsinat: Iustinianus császár rendelkezése Menasz konstantinápolyi pátriárkának, melyet a zsinat tett közzé és Vigilius pápa erősített meg (Órigenész követői ellen), 9. kánon. (543.)**

Elítélt tétel: „időleges a démonok (...) vezeklése (...), vagy helyreállítása és megújítása lesz a démonoknak”. (DH 411; DH 801 - ugyanez)

4. Az ördög műve, tevékenysége:

- **Tridenti Zsinat: III. Gyula idején, a 14. ülés (1551. nov. 25.)**

Az „utolsó kenet” kapcsán említi, hogy a sátán végig kísérti az életünket, de különösen is a halálunk közeledtével erősíti meg a támadását. (DH 1694)

- **„Lectis dilectionis tuae”:** Nagy Szt. Leó levele Flavianosz konstantinápolyi püspöknek („Tomus I. Leonis”) (449. jún. 13.)

A sátán részben a halál szerzője. (DH 291)

- **Sensi Zsinat: II. Ince idején, Petrus Abaelardus tévedései ellen (1140. jún. 2.)**

A következő tételét (16.) is elítélik: „A gonosz lélek kövek, vagy füvek felhasználásával bocsát ránk sugallatokat.” (DH 736)

5. Elítélt szélsőséges nézetek a sátánnal, vagy az ördögökkel kapcsolatban:

- A sátán, mint a test megalkotója (DH 462k); a házasság kitalálója (DH 461; 718; 802; 1012); a húsételekkel kapcsolatban (DH 464).

- Nézetek, melyek szerint Isten cselekszi az ember munkájában a rosszat (DH 1556).

- **Szent Officium tervezete: Girolamo Casanate bíboros által előkészített instrukció, melyet talán Boldog XI. Ince jóváhagyott, a kvietizmussal kapcsolatban (kb. 1682. okt.)**

Elítélik azt a nézetet, miszerint nem kell ellenállni a csábításnak, és az nem is bűn, ha a szemlélődés közben engedünk neki, mert az a sátán követte el tagjaink által. (Azt is elítéli egyébként, hogy az üdvösséghez szükséges a szemlélődés.) (DH 2192)

- **„Caelestis Pastor”**: *Boldog XI. Ince idején a Szent Officium, Miguel de Malinos olasz kvietista tanai ellen (1687. nov. 20.)*

Az Isten akarata (a megalázás és az igazi átalakulás érdekében), hogy a sátán megszálljon és erőszakot vegyen a testünkön, de ezek nem bűnök. (Példának hozza, hogyha ez közösen és nem egyedül történik, mondjuk egy férfi és egy nő között, akkor sem bűn.) (DH 2241-2253)

Azt is mondja, hogy a sátán készlet minket a bűnre, és ha azt elköveztük, akkor átáll a vádló oldalára, de ezért ez nem bűn, és ezért nem szabad meggyónni, mert azzal a sátán uralmát erősítjük. (DH 2244)

Gyakorlati megfontolások:

A keresztény, de minden ember számára is fontos a döntés: Isten, vagy a sátán uralma alá akar tartozni (vö.: 2Kor 6,14; 1Jn 5,18k; stb.). De csak azt győzik le, aki beleegyezik, hogy legyőzzék (Jak 4,7; Ef 4,27). A tényleges bűnhöz beleegyezés kell (vö.: DH – D1b). „Aki az Istenre bízta magát, nem fél az ördögtől.” – mondja Szent Ambrus (vö.: Róm 8,31; 1Jn 5,18-19).³

Az Egyház elítélte azt a nézetet is, miszerint az Isten nem tudja megakadályozni a bűn terjedését és létét (DH 727). De a sátán félrevezeti a földet (Jel 12,9).

GS 37.:

A Szentírás pedig, mellyel egybecseng a sok évszázados tapasztalat, arra tanítja az emberi családot, hogy **az emberi fejlődés**, mely az embernek nagy java, **nagy kísértéssel járhat: ha megzavarják az értékek rendjét, és a rossz összekeveredik a jóval, az egyes emberek és csoportok már csak a maguk érdekét nézik, másokét nem.** Ebből következően a világ már nem az igaz testvériség tere, az emberiség növekvő hatalma pedig már azzal fenyeget, hogy magát az emberi nemet pusztítja el.

Az emberek egész történelmében végighúzódik a kemény harc a sötétség hatalmai ellen, mely a történelem hajnalán kezdődött és az utolsó napig fog tartani az Úr tanítása szerint. E harc részeseként **az embernek szüntelenül küzdenie is kell, hogy kitarthasson a jóban; és saját belső egységét csak Isten kegyelmének segítségével és komoly erőfeszítések árán tudja elérni.**

Ezért Krisztus Egyháza a Teremtő tervében bízva elismeri ugyan, hogy **az emberi fejlődés szolgálhatja az emberek igaz boldogságát, mégis ismételnie kell az Apostol intelmét: „Ne hasonuljatok ehhez a világhoz” (Róm 12,2)**, tudniillik a hiúságnak és rosszaságnak ahhoz a lelkületéhez, mely az Isten és az ember szolgálatára rendelt emberi tevékenységet a bűn eszközüvé változtatja.

Ha tehát azt kérdezi valaki, hogyan lehet fölébe kerekedni e nyomorúságnak, a keresztények megvallják: minden emberi tevékenységet, amit a kevélység és a rendetlen önszeretet naponta veszélyeztet, Krisztus keresztségével és föltámadásával meg kell tisztítani és tökéletessé kell tenni. A Krisztustól megváltott és a Szentlélekben új teremtménnyé lett ember, szeretheti és kell is szeretnie az Istentől teremtett dolgokat. Mert Istentől kapja, úgy tekinti és tiszteli azokat, mintha Isten kezéből áradnának. Hálát adván értük a Jótevőnek, s szegénységben és a lélek szabadságával használva és élvezve a teremtett dolgokat, a világ igaz birtokosa lesz: mint akinek semmije sincs, és mindene megvan. **„Minden a tiétek: ti azonban Krisztuséi vagytok, Krisztus pedig az Istené” (1Kor 3,22--23).**

³ De Sacramentis 5,30: CSEL 73,71-72 (PL 16,454)

A rossz eredete (ld. DH – C1fa):

A rossz a jó hiánya (*Libertas praestantissimum* – XIII. Leó; DH 3251).

A rossz nem szubsztancia (lényeg), vagy természet, hanem a büntetés a lényeg számára (*Quam laudabiliter* – DH 286; „*Cantate Domino*” – IV. Jenő a koptokkal és etiópokkal létrejövő unió kapcsán, 1442. febr. 4. – DH 1333).